

Motion till riksdagen 2006/07:Ju367

av Ulf Holm m.fl. (mp, v, c, fp)

Rättstrygghet för homosexuella, bisexuella och transpersoner

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att könsidentitet ska nämnas i brottsbalkens straffskärpningsbestämmelse.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om utbildningsinsatser om brottsbalkens straffskärpningsbestämmelse.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om straffrättsligt förbud mot diskriminering på grund av sexuell läggning och könsidentitet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om förolämpning med anspelning på sexuell läggning och könsidentitet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att könsidentitet ska omfattas av brottsbalkens bestämmelse om hets mot folkgrupp.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om samarbete mellan HBT-organisationer och polisen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att höja polisens HBT-kompetens vid brottsutredningar.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om ökad HBT-kompetens inom rättsväsendet.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om hedersbrott mot HBT-personer.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om samlade insatser mot hatbrott riktade mot homosexuella, bisexuella och transpersoner.

Fel! Okänt namn

Riksdagens HBT-grupp

Riksdagens HBT-grupp är ett tvärpolitiskt nätverk i Sveriges riksdag som diskuterar och utarbetar förslag till riksdagsbeslut kring lagstiftning som berör homosexuella, bisexuella och transpersoner. Totalt deltar ett 60-tal personer i gruppen. Motionen är undertecknad av en riksdagsledamot ur varje partigrupp som deltagit i nätverkets arbete med motionen.

HBT är en paraplybeteckning för homosexuella, bisexuella och transpersoner. Homosexuella och bisexuella är män och kvinnor i olika åldrar med olika etnisk bakgrund, religion och politisk uppfattning. De kommer från olika samhällsklasser, från städer och från landsbygd. Det enda som skiljer dem från heterosexuella är att de har förmågan att älska och känna sexuell attraktion till någon av samma kön.

Med transpersoner brukar man avse transvestiter, transsexuella, intersexuella, dragkings/queens och andra personer som har en könsidentitet eller ett beteende som tidvis eller alltid skiljer sig från vad som utifrån stereotypa men utbredda föreställningar kan förväntas beroende på deras biologiska kön. Det kan också vara individer som av omgivningen uppfattas ha eller ge uttryck för en avvikande könsidentitet, till exempel genom att deras könsidentitetsuttryck tidvis eller alltid skiljer sig från normen för det kön som registrerats för dem vid födseln. Transpersonsbegreppet som politisk term förutsätter inte att individen själv identifierar sig som transperson.

Våra utgångspunkter

Alla människor har vissa grundläggande behov gemensamma. Till dessa hör behov av kärlek, sex, trygghet och gemenskap med andra människor. Kärlek är en viktig drivkraft för såväl en personlig som samhällelig utveckling. Vår utgångspunkt är att kärlek och sexualitet mellan människor av samma kön är lika mycket värd som kärlek och sexualitet mellan människor av olika kön. Alla ska kunna leva ett värdigt liv, oavsett sexuell läggning eller könsidentitet.

Tyvärr finns det i vårt samhälle ett förtryck av homosexuella, bisexuella och transpersoner, vilket bland annat tar sig uttryck i form av trakasserier, våld och diskriminering.

Riksdagen uttalade redan 1973 i utskottsbetänkandet LU 1973:20 att ”en samlevnad mellan två parter av samma kön är en från samhällets synpunkt fullt acceptabel samlevnadsform”. I regeringens proposition 1986/87:124 heter det att ”den enda säkra skillnaden mellan homosexuella och heterosexuella är att homosexuella känslomässigt dras till personer av samma kön. I homosexuellas och heterosexuellas förhållanden finns motsvarande känslor av vänskap, omsorg, lojalitet, ömhet, kärlek osv.”

Trots dessa ställningstaganden finns diskriminering även i lagstiftningen. Bristerna består till stora delar av att lagar och praxis inte är anpassade till den

verklighet som råder samt att de i många fall missgynnar personer på grund av deras sexuella läggning eller könstillhörighet.

I denna motion, som är ett resultat av vårt samarbete, föreslås sådana förändringar som vi anser är viktiga att genomföra för att målsättningen om ett pluralistiskt och mångkulturellt samhälle ska kunna uppnås. Denna vision innebär ett samhälle fritt från diskriminering, våld och fördomar mot personer på grund av deras sexuella läggning eller könstillhörighet. I denna motion tar vi upp sådana frågor som behandlas i justitieutskottet.

Utsatthet för brott

Homosexuella, bisexuella och transpersoner är en grupp som ofta utsätts för olika typer av förtryck, våld och diskriminering i samhället. Det finns flera undersökningar, både nationella och internationella, som visar på giltigheten i detta påstående. Den på svensk mark mest uppmärksammade studien är kriminologen Eva Tibys doktorsavhandling *Hatbrott?*, som pekar på att var fjärde homosexuell eller bisexuell person utsatts för brott på grund av sin sexuella läggning. I en ny undersökning av Eva Tiby, presenterad i juli 2004, framkommer ännu allvarligare siffror: 52 procent av tillfrågade HBT-personer uppger sig ha blivit utsatta för brott på grund av sin sexuella läggning eller könsidentitet under de senaste åtta åren.

Brottsbalken

Enligt 29 kap. 2 § 7 brottsbalken är det en försvårande omständighet om syftet med ett brott är att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet. Däremot nämns inte transpersoner uttryckligen i denna paragraf, vilket vi anser är olyckligt med tanke på gruppens stora utsatthet för riktad brottslighet. Därför anser vi att begreppet könsidentitet ska ingå i uppräkningslistan i 29 kap. 2 § 7 brottsbalken. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

En aktuell utredning från Brottsförebyggande rådet (*Hatbrott*, rapport 2002:9) visar dessutom att bestämmelsen sällan kommer till användning. Endast i vart sjunde undersökt rättsfall där paragrafen kunnat tillämpas har så skett. Regeringen bör därför ge rättsväsendets myndigheter i uppgift att öka kunskaperna om straffskärpningsparagrafens innebörd och användningsområde. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I brottsbalken finns sedan 1987 ett förbud mot olaga diskriminering på grund av en persons homosexualitet (BrB 16 kap. 9 §). Således ges inget rättsligt skydd till personer som är bisexuella eller transpersoner. Även i 2003 års lag mot diskriminering, där det finns ett motsvarande civilrättsligt förbud, är transpersoner utelämnade. Så länge det finns ett straffrättsligt diskrimine-

Fel! Okänt namn på

ringsförbud måste lagstiftningen reformeras med utgångspunkt i att det ska avse både sexuell läggning och könsidentitet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Vår ståndpunkt om den civilrättsliga diskrimineringslagstiftningen redovisas i HBT-gruppens motion till arbetsmarknadsutskottet.

Enligt brottsbalkens 5 kap. 5 § 4 har åklagare möjlighet att väcka allmänt åtal för förolämpning mot någon med anspelning på hans eller hennes homosexuella läggning. Även denna paragraf bör vidgas till att avse både sexuell läggning och könsidentitet, och en översyn bör också ske av hur bestämmelsen tillämpas i praktiken. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi anser även att den nu genomförda reformen av brottsbalkens bestämmelse om hets mot folkgrupp ska kompletteras (BrB 16 kap. 8 §). Det är viktigt att inte stanna vid att kriminalisera hets med anspelning på sexuell läggning, utan också hets med anspelning på könsidentitet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Rättsväsendets insatser

Det är oacceptabelt att hot, våld och diskriminering mot homosexuella, bisexuella och transpersoner ska behöva vara vardagliga företeelser i Sverige. FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna, där alla människors lika värdighet och rättigheter betonas, måste efterlevas. Sammantaget finns således ett grundläggande behov av rättsliga förändringar för att motverka förtryck, våld och diskriminering.

Polisen är en yrkesgrupp som är mycket viktig när det gäller att motverka brott mot HBT-personer. Också vad gäller att på ett adekvat sätt ta hand om brottsoffer ur denna grupp samt genomföra utredningar av brott som begåtts på grund av en persons sexuella läggning eller könsidentitet är polisens insatser av ovärderligt slag. För att bli bättre på detta skulle polisen behöva ett tätare samarbete med HBT-organisationer, det vill säga organisationer för homosexuella, bisexuella eller transpersoner. En sådan samverkan skulle både öka polisens kunskaper och höja förtroendet för polisväsendet inom en brottsutsatt grupp där många drar sig för att anmäla brott eftersom de känner oro för vilket bemötande de skulle få hos polisen. Samverkan bör ske både på nationell nivå och på lokal nivå utifrån de förutsättningar som finns inom olika närpolisområden. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

En annan åtgärd är att genom organisatoriska eller utbildningsmässiga insatser höja polisens kompetens i utredningar av brott mot HBT-personer på grund av offrets sexuella läggning eller könsidentitet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Av ovan nämnda skäl är det också viktigt att höja rättsväsendets allmänna kompetens vad gäller homosexuellas, bisexuellas och transpersoners situation och utsatthet för brott. En allmän förstärkning av HBT-kompetensen bör ske

Fel! Okänt namn på

både inom polisen, domstolsväsendet, åklagarväsendet och kriminalvården. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Under senare år har ett berättigat fokus ställts på hedersrelaterade brott. Sådana brott riktas också mot personer som vill leva i enlighet med sin sexuella läggning eller könsidentitet. I september 2004 rapporterade massmedier om en kommande studie från RFSL-rådgivningen i Skåne som dokumenterar att hedersrelaterat våld och förföljelse också drabbar unga HBT-personer som vill leva efter sin läggning. Studien bygger på enkätsvar från myndigheter som möter ungdomar som utsatts för familjevåld (t.ex. polis och socialförvaltningar) samt från skolor och ungdomsmottagningar. Under projektet har man också fått egen kontakt med ett 20-tal ungdomar i åldrarna 13 till 25 år som känner sig hotade och förföljda av sina anhöriga på grund av sin sexuella läggning. I studien beskrivs fall av ungdomar som inte tillåts röra sig fritt, blir inlåsta, slagna, hotade till livet eller utsatta för hot i form av att föräldrarna säger att de kommer att begå självmord på grund av barnens sexualitet. Denna typ av hedersrelaterat familjevåld mot unga HBT-personer förekommer både i familjer med svensk och med utländsk bakgrund.

I det prioriterade arbetet mot hedersbrott bör också uppmärksammas att det hedersrelaterade våldet även vänder sig mot HBT-personer. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 31 oktober 2006

Ulf Holm (mp)

Lars Ohly (v)

Ulf Nilsson (fp)

Annie Johansson (c)